

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาครั้งประกอบด้วย มาตรฐานการบัญชีไทย ฉบับที่ 30 เรื่องการเปิดเผยข้อมูลในงบการเงินของธนาคารและสถาบันการเงินที่คล้ายคลึงกัน (ปรับปรุง 2549) มาตรฐานการบัญชีไทย ฉบับที่ 32 เรื่องการแสดงรายการและการเปิดเผยข้อมูลสำหรับเครื่องมือทางการเงิน มาตรฐานการบัญชีไทย เรื่องการบัญชีสำหรับกิจการที่ดำเนินธุรกิจเฉพาะด้านการลงทุน มาตรฐานการบัญชีไทย เรื่อง การบัญชีสำหรับเงินลงทุนตราสารหนี้และตราสารทุน มาตรฐานการบัญชีประเทศสหรัฐอเมริกา (Statement of Financial Accounting Standards) SFAS No.157 Fair Value Measurements มาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ (International Accounting Standards) IAS 39 Financial Instruments: Recognition and Measurement และโครงการ Fair Value Measurement Project ของคณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ (International Accounting Standards Board: IASB)

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

2.1.1 มูลค่ายุติธรรมทางการบัญชีและการวัดมูลค่ารายการ

ภายใต้มาตรฐานการบัญชีที่ยอมรับทั่วไป มูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์คือ จำนวนที่ได้จากการซื้อสินทรัพย์นั้นมาหรือจำนวนของการขายสินทรัพย์นั้นออกไป ระหว่างผู้ที่มีความรอบรู้และมีความเป็นอิสระต่อกัน สำหรับมูลค่ายุติธรรมของหนี้สินคือ มูลค่าที่ทำให้เกิดหนี้สินหรือภาระผูกพันนั้น หรือจำนวนที่จ่ายเพื่อชำระหนี้สินนั้น ระหว่างผู้ที่มีความรอบรู้และมีความเป็นอิสระต่อกัน ทั้งนี้ราคาในตลาดซื้อขายคล่องเป็นข้อมูลอ้างอิงที่ดีที่สุดและเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดมูลค่ายุติธรรมหากสามารถหาราคาในตลาดซื้อขายคล่องของรายการนั้นได้ แต่ถ้าไม่มีราคาในตลาดซื้อขายคล่อง กิจการต้องประมาณมูลค่ายุติธรรมของรายการ โดยใช้ข้อมูลที่มีอยู่ภายใต้สถานการณ์นั้น (Value Base Management.net, 2553: ออนไลน์)

การวัดมูลค่าคือ กระบวนการกำหนดจำนวนที่เป็นตัวเงินเพื่อรับรู้องค์ประกอบของงบการเงินในงบดุลและงบกำไรขาดทุน การวัดมูลค่าจะเกี่ยวข้องกับการเลือกใช้เกณฑ์ในการวัดมูลค่าซึ่งประกอบด้วย เกณฑ์ราคาทุนเดิม ราคาทุนปัจจุบัน มูลค่าที่จะได้รับ และเกณฑ์มูลค่าปัจจุบัน กิจการต้องกำหนดเกณฑ์ในการวัดมูลค่าให้เหมาะสมกับรายการเพื่อให้จำนวนที่เป็นตัวเงินสะท้อน

มูลค่าที่แท้จริงของรายการทางบัญชีที่แสดงอยู่ในงบการเงินให้มากที่สุด (แม่บทการบัญชี: 2552)

การเงินที่จัดทำในปัจจุบันภายใต้มาตรฐานการบัญชีที่รับรองทั่วไป โดยส่วนใหญ่จะกำหนดให้รายการทางบัญชีบันทึกด้วยมูลค่ายุติธรรม แต่จากความหลากหลายของลักษณะของรายการทางบัญชีและสถานการณ์ต่างๆในการจัดทำงบการเงินทำให้ในมาตรฐานการบัญชีฉบับต่างๆมีความแตกต่างในด้านการกำหนดวิธีปฏิบัติของรายการทางบัญชีที่เกี่ยวกับมูลค่ายุติธรรม

2.1.2 มาตรฐานการบัญชีประเทศสหรัฐอเมริกา Statement of Financial Accounting Standards No.157 Fair value measurement (SFAS 157)

มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้เป็นมาตรฐานที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการถือปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดมูลค่ายุติธรรมของรายการทางบัญชีภายใต้ US GAAP โดย SFAS 157 ได้กำหนดคำนิยามของมูลค่ายุติธรรม กรอบแนวปฏิบัติในการวัดมูลค่ายุติธรรมสำหรับใช้ในหลักปฏิบัติทางบัญชีทั่วไปและข้อกำหนดในการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวัดมูลค่ายุติธรรม มาตรฐานฉบับนี้ได้จัดทำขึ้นภายใต้หลักการปฏิบัติของมาตรฐานการบัญชีและประกาศกำหนดอื่นที่เกี่ยวข้องกับการวัดมูลค่าของรายการทางบัญชีที่ประกาศใช้ในประเทศสหรัฐอเมริกาโดยไม่มีการกำหนดวิธีการวัดมูลค่ายุติธรรมแบบใหม่ขึ้นมา มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ได้กำหนดแนวคิดเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติทางการบัญชีในการกำหนดมูลค่ายุติธรรมของรายการทางบัญชี ออกเป็น 6 แนวคิดได้แก่

1) **นิยามของมูลค่ายุติธรรม** ตาม SFAS 157 กำหนดไว้ว่า “The price that would be received to sell an asset or paid to transfer a liability in an orderly transaction between market participants at the measurement date.” “ราคาที่ได้รับจากการขายสินทรัพย์หรือจ่ายเพื่อโอนชำระหนี้สิน โดยการแลกเปลี่ยนตามประเพณีปกติของตลาดของผู้มีส่วนร่วมในตลาด ณ วันที่เกิดรายการ”

มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ได้ขยายความหมายของคำที่กำหนดไว้ในนิยามของมูลค่ายุติธรรมที่เกี่ยวข้องไว้ดังนี้

- การซื้อขายแลกเปลี่ยนตามประเพณีปกติ (Orderly Transaction) คือราคาแลกเปลี่ยนที่เป็นรายการตามประเพณีปกติในการซื้อสินทรัพย์หรือการจ่ายชำระหนี้สิน ทั้งนี้ต้องเป็นตลาดที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้เลือกแล้วว่าเป็นการซื้อสินทรัพย์หรือการจ่ายชำระหนี้สินในราคาและในตลาดที่ให้ประโยชน์สูงสุดสำหรับรายการนั้น โดยถือว่าตลาดที่ทำการซื้อขายนั้นเป็นตลาดที่มีผู้ซื้อขายที่มีความเป็นอิสระต่อกันและมีการซื้อขายอยู่ตลอดเวลา

- ผู้มีส่วนร่วมในตลาด (Market Participant) คือผู้ซื้อและผู้ขายที่มีความเป็นอิสระต่อกัน มีความรอบรู้และสามารถต่อรองราคากันได้อย่างเหมาะสม

- สินทรัพย์ (Asset) ในการวัดมูลค่ายุติธรรมมาตรฐานฉบับนี้ให้ถือว่าเป็นมูลค่าที่สูงสุดจากการใช้สินทรัพย์นั้นซึ่งพิจารณาจาก

- 1) ทางด้านกายภาพ
- 2) ภายใต้อัยญา
- 3) มูลค่าทางการเงินที่สามารถเป็นไปได้

- รายการหนี้สิน (Liability) คือ ราคาที่มีการโอนเปลี่ยนหนี้สินและภาระผูกพันระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

- แนวคิดในการวัดมูลค่า (Valuation Approaches) มาตรฐานฉบับนี้กำหนดว่า หากมีความจำเป็นต้องใช้เทคนิคในการวัดมูลค่ายุติธรรมแล้ว มูลค่าที่ได้จากการวัดต้องแสดงมูลค่าที่มีความสอดคล้องกับ ราคาตลาด ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและต้นทุนของรายการนั้น ทั้งนี้ในการเลือกใช้เทคนิควิธีการให้เป็นไปตามสถานการณ์หรือข้อมูลที่มีอยู่ในการวัดมูลค่ายุติธรรม

- ความเสี่ยง (Risk) มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ให้รวมถึงความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องในการวัดมูลค่า เช่น ความเสี่ยงสืบเนื่องจากเทคนิควิธีการวัด หรือความเสี่ยงสืบเนื่องจากข้อมูลที่นำมาใช้ในเทคนิควิธีการวัด โดยวิธีการวัดมูลค่ายุติธรรมต้องครอบคลุมและรองรับความเสี่ยงที่มีอยู่หากรายการนั้นมีความเสี่ยงเนื่องแฝงอยู่

จากคำนิยามตามมาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ได้กำหนดให้

ก) มูลค่าจากการจำหน่ายสินทรัพย์หรือมูลค่าแลกเปลี่ยนที่เกิดขึ้นจากการโอนออก (Exit Price) มิใช่มูลค่าจากการได้มาของสินทรัพย์หรือมูลค่าที่ทำให้เกิดหนี้สิน (Entry Price) ซึ่งแตกต่างจากมาตรฐานหรือประกาศก่อนหน้า

ข) การให้คำนิยามมูลค่าของหนี้สินเป็นรายการที่จ่ายเพื่อโอนชำระหนี้สิน ซึ่งแสดงถึงลักษณะของหนี้สินที่เป็นตราสารทางการเงินสามารถโอนเปลี่ยนหรือซื้อขายกันได้ ซึ่งมีการดำเนินการในลักษณะนี้มากในตลาดหลักทรัพย์ประเทศสหรัฐอเมริกา

ค) จากคำนิยามมาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ได้ระบุว่ามูลค่ายุติธรรมที่ได้จากวันที่วัดมูลค่าจะแสดงถึงมูลค่าของราคาซื้อขายแลกเปลี่ยน ณ วันที่วัดมูลค่านั้น

2) การรับรู้มูลค่าเริ่มแรกของมูลค่ายุติธรรม (Initial Recognition) ในการวัดมูลค่าเริ่มแรก มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้กำหนดว่า กิจการต้องรับรู้รายการ ณ วันที่เกิดรายการตามมูลค่าที่มีการโอนเปลี่ยน รายการชำระเงินหรือรายการรับรู้หนี้สินซึ่งเป็นไปโดยปกติของรายการและเป็นราคาตลาดที่มีการซื้อขายกันอย่างเป็นอิสระสามารถต่อรองราคากันได้ ทั้งนี้ต้องระมัดระวังรายการที่ไม่เป็นไปตามปกติของตลาด เช่น รายการโอนระหว่างกิจการที่เกี่ยวข้องกัน รายการที่เกิดจากการบังคับขาย การวัดมูลค่ายุติธรรมไม่ครบถ้วนโดยวัดเพียงแค่ส่วนหนึ่งของรายการที่มีการโอน

รายการที่เกิดในตลาดที่ไม่ใช่ตลาดที่ทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดในรายการโอน อาจเป็นเพียงตลาดขนาดเล็กที่มีผลต่อมูลค่าของรายการ

3) เทคนิคการวัดมูลค่ายุติธรรม (Valuation Techniques) ในการวัดมูลค่ายุติธรรมโดยใช้เทคนิควิธีมาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ได้ให้แนวคิดในการใช้เทคนิควิธี เพื่อให้มูลค่าที่ได้จากการคำนวณ โดยการใช้เทคนิควิธีสะท้อนให้เห็นถึงมูลค่าที่แท้จริงของรายการ แนวคิดที่นำมาใช้ในการคำนวณทางเทคนิควิธีประกอบด้วย

3.1) แนวคิดด้านราคาตลาดโดยใช้ราคาหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องหรือรายการเทียบเคียงกับราคาตลาดของรายการที่เกี่ยวข้องจำนวนหลายๆ รายการ แล้วเทียบเคียงกับรายการที่ต้องการวัดมูลค่าว่าอยู่ในช่วงราคาใด วิธีการนี้ต้องใช้ดุลยพินิจในการกำหนดมูลค่า ซึ่งในบางครั้งมูลค่าที่ได้จากการใช้เทคนิควิธีนี้อาจมีความแตกต่างเป็นอย่างมากจากราคาตลาดที่แท้จริงของรายการที่ทำการวัด ซึ่งต้องให้ความระมัดระวังในการใช้แนวคิดนี้

3.2) แนวคิดทางด้านมูลค่าของประโยชน์ที่จะได้รับในอนาคต ซึ่งเป็นการนำเอาผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการใช้สินทรัพย์ หรือการจ่ายชำระหนี้สิน โดยการคำนวณจากภาวะตลาดในปัจจุบันและนำเรื่องของกระแสเงินสดคิดลดมาร่วมพิจารณาจนได้มูลค่ายุติธรรมของรายการบัญชีในปัจจุบัน เป็นการกำหนดสูตรการคำนวณโดยฝ่ายบริหารของกิจการ

3.3) แนวคิดเรื่องต้นทุนของรายการ เป็นการนำเอามูลค่าของรายการที่นำไปเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน โดยคำนึงถึงมูลค่าการล้มสมัยของสินทรัพย์ที่นำมาเปลี่ยนแปลงในการคำนวณ

การวัดมูลค่ายุติธรรมโดยใช้วิธีการทางเทคนิคเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการวัดมูลค่ายุติธรรมของรายการ ในบางสถานการณ์กิจการสามารถใช้เทคนิควิธีการวัดเพียงวิธีเดียวก็สามารถได้มูลค่าที่เหมาะสม แต่บางสถานการณ์ต้องใช้เทคนิควิธีการวัดมูลค่าหลายๆ วิธีจึงจะได้มูลค่าที่เหมาะสม รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงเทคนิควิธีการวัดก็สามารถทำได้หากสถานการณ์ในทางตลาดหรือตัวแปรทางด้านเทคนิคมีการเปลี่ยนแปลงไปจนทำให้ต้องเปลี่ยนเทคนิควิธีการวัดเพื่อให้ได้มูลค่ายุติธรรมที่เหมาะสมสำหรับรายการทางบัญชี ข้อมูลสำหรับการคำนวณมูลค่ายุติธรรมโดยการใช้เทคนิคต้องครอบคลุมถึงความเสี่ยงด้านต่างๆ ของรายการทางบัญชีอย่างครบถ้วน เช่น ความเสี่ยงสืบเนื่องของการใช้วิธีการวัดมูลค่าที่เลือกใช้ หรือความเสี่ยงสืบเนื่องของข้อมูลที่นำมาใช้ในการคำนวณ ในมาตรฐานฉบับนี้ได้กำหนดข้อมูลอ้างอิงที่นำมาใช้ในการคำนวณทางเทคนิคมีสองชนิดคือ

1. ข้อมูลที่สังเกตได้ (Observable Inputs) เป็นข้อมูลที่มีผลกระทบโดยตรงกับรายการและสามารถรับทราบได้ถึงผลกระทบต่อมูลค่ายุติธรรมหากมีการเปลี่ยนแปลงข้อมูล

2. ข้อมูลที่ไม่สามารถสังเกตได้ (Unobservable inputs) เป็นข้อมูลที่อยู่ในบางครั้งยังไม่สามารถระบุได้ว่าจะมีผลกระทบต่อมูลค่ายุติธรรมแต่เมื่อเวลาผ่านไปหรือมีเหตุการณ์บางอย่างเกิดขึ้น ปัจจัยในข้อนี้จะส่งผลกระทบต่อมูลค่ายุติธรรมที่ใช้เทคนิควิธีการวัดทันที

มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้กำหนดว่าในการวัดมูลค่ายุติธรรมโดยใช้เทคนิควิธีจะต้องพยายามใช้ข้อมูลที่เป็น Observable Inputs ให้มากที่สุดในการคำนวณ และใช้ข้อมูลที่เป็น Unobservable Input ให้น้อยที่สุดเพื่อให้มูลค่ายุติธรรมที่แสดงอยู่สะท้อนมูลค่าที่แท้จริงของรายการบัญชี

4) ปัจจัยที่มีผลต่อการวัดมูลค่ายุติธรรม ราคาซื้อขายในตลาดซื้อขายคล่องที่ซื้อขายเป็นประจำเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกวิธีการวัดมูลค่าหรือราคาอ้างอิงในการวัดมูลค่ายุติธรรมของรายการทางบัญชีตามมาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ นอกจากนั้นมาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ยังได้ให้ความสำคัญกับคุณสมบัติของตลาดที่ใช้ในการซื้อขายของรายการทางบัญชีที่ทำการวัดมูลค่าว่าต้องเป็นตลาดที่ทั้งผู้ซื้อและผู้ขายได้เลือกแล้วว่าให้ประโยชน์สูงสุดของรายการทางบัญชานั้น

5) การจัดลำดับขั้นในการวัดมูลค่ายุติธรรม โดยมูลค่ายุติธรรมตามมาตรฐานฉบับนี้จะมุ่งเน้นไปที่การวัดมูลค่าจากราคาตลาด โดยจะพยายามหลีกเลี่ยงการกำหนดราคาของรายการขึ้นเอง ซึ่งในมาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ได้กำหนดลำดับขั้นของการวัดมูลค่ายุติธรรมออกมาเป็น 3 ขั้นตอนประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 รายการนั้นมีราคาตลาดที่รองรับซึ่งเป็นราคาตลาดที่ใช้ซื้อขายกันในปัจจุบันมูลค่ายุติธรรมจึงกำหนดจากราคาตลาดนั้น

ขั้นที่ 2 หากรายการบัญชานั้นไม่มีราคาตลาดที่ซื้อขายในปัจจุบันรองรับแต่

2.1 มีราคาตลาดของรายการที่เหมือนกันก็จะเลือกใช้ราคาตลาดของสินทรัพย์หรือหนี้สินที่มีลักษณะเหมือนกันเป็นตัวแทนของมูลค่ายุติธรรม

2.2 ไม่มีราคาตลาดของรายการที่เหมือนกันแต่มีข้อบ่งชี้ถึงราคาตลาดของสินทรัพย์หรือหนี้สินที่มีลักษณะเหมือนกัน ก็จะนำข้อบ่งชี้ขึ้นมาอ้างอิงเพื่อกำหนดมูลค่ายุติธรรมของรายการ

2.3 มีข้อมูลของตัวแปรที่มีผลต่อมูลค่าของรายการบัญชีเพื่อกำหนดมูลค่ายุติธรรมของรายการนั้น เช่น อัตราดอกเบี้ย

2.4 มีข้อมูลของปัจจัยทางการตลาดที่มีอยู่ในตลาดซื้อขายคล่องที่มีผลต่อการกำหนดมูลค่าของรายการที่ต้องการวัดมูลค่ายุติธรรมและเป็น ข้อมูลที่เชื่อถือได้

ขั้นที่ 3 หากไม่มีราคาตลาดในปัจจุบัน และไม่มีรายการที่มีลักษณะเหมือนกัน ไม่มีข้อมูลในตลาดของตัวแปรในการกำหนดมูลค่ายุติธรรม หรือข้อมูลที่มีอยู่ไม่เพียงพอที่จะใช้อ้างอิง ก็ให้ใช้เทคนิคในการคำนวณมูลค่ายุติธรรมตามสมมติฐานที่มีอยู่

อย่างไรก็ตามในขั้นที่ 3 นี้ไม่จำเป็นต้องมีข้อมูลที่เป็นไปได้ทั้งหมดในการกำหนดมูลค่า หรือไม่จำเป็นที่จะต้องนำข้อมูลทั้งหมดมาประกอบการพิจารณา แต่ต้องไม่ละทิ้งข้อมูลที่มีความเป็นสาระสำคัญในการกำหนดมูลค่ายุติธรรม หรือข้อมูลอื่นที่อาจมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของมูลค่ายุติธรรมแม้ว่าในปัจจุบันอาจยังไม่แสดงผล แต่ในอนาคตหากมีการเกิดขึ้นของรายการจะส่งผลกระทบต่อมูลค่ายุติธรรมที่ใช้เทคนิควิธีการวัดนั้น

6) การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับมูลค่ายุติธรรม ในการเปิดเผยข้อมูลมาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ได้กำหนดข้อปฏิบัติในการเปิดเผยข้อมูลดังนี้

6.1) รายการที่มีการวัดมูลค่าโดยใช้มูลค่ายุติธรรมในงบการเงินต้องมีการเปิดเผยข้อมูลที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงในมูลค่าจากการรับรู้เริ่มแรกและการวัดมูลค่าภายหลังการรับรู้ครั้งแรก เพื่อให้ผู้ใช้งบการเงินได้รับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงในระหว่างงวด การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของข้อมูลประเภท Unobservable Inputs จากวิธีการวัดมูลค่ายุติธรรมในขั้นที่ 3 เพื่อให้การเปิดเผยข้อมูลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจึงต้องเปิดเผยข้อมูลต่อไปนี้ทั้งในงบการเงินระหว่างกาล และงบการเงินประจำปี

ก) การวัดมูลค่ายุติธรรมที่ใช้ ณ วันที่ในงบการเงิน

ข) ลำดับชั้นและข้อมูลที่ใช้ในการวัดมูลค่ายุติธรรม เช่น ราคาตลาดในขั้นที่ 1 ข้อมูลอ้างอิงสำคัญที่ใช้ในขั้นที่ 2 หรือปัจจัยข้อมูลทางอ้อมที่อาจมีผลต่อการวัดมูลค่ายุติธรรมในขั้นที่ 3

ค) สำหรับการวัดมูลค่ายุติธรรมที่ใช้ข้อมูล Unobservable ในขั้นที่ 3 ต้องมีการเปิดเผยข้อมูลการกระทบยอดการเปลี่ยนแปลงในระหว่างงวด โดยแสดงข้อมูล

1) ผลรวมของจำนวนกำไรหรือขาดทุนในงวด (ทั้งที่เกิดขึ้นแล้วและที่ยังไม่เกิดขึ้น) ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของมูลค่ายุติธรรม ที่เกิดขึ้นในงวด โดยแยกแสดง จำนวนกำไรและขาดทุน รวมถึงการอธิบายถึงจำนวนของกำไรหรือขาดทุนที่เกิดขึ้นแสดงรายการในงบการเงิน

2) จำนวนของการซื้อ ขาย การโอนออก การจ่ายชำระแลกเปลี่ยน

3) การเปลี่ยนแปลงของข้อมูลที่ใช้ในการวัดมูลค่าในขั้นที่ 3

ง) รายการที่เปิดเผยถึงจำนวนกำไรหรือขาดทุน (ทั้งที่เกิดขึ้นแล้วและที่ยังไม่เกิดขึ้น) ให้รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของมูลค่าของรายการสินทรัพย์และหนี้สินที่รวมอยู่ในงบ

การเงิน ณ วันที่ในงบการเงินและอธิบายถึงรายการกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นของรายการสินทรัพย์ และหนี้สินที่แสดงอยู่ในงบการเงิน

จ) สำหรับในงบการเงินประจำปีเท่านั้นให้เปิดเผยถึงวิธีการเทคนิคที่ใช้ในการวัดมูลค่ายุติธรรมและการเปลี่ยนแปลงวิธีการวัดมูลค่ายุติธรรมที่ใช้ในงวดหากมีการเปลี่ยนแปลง

6.2) สำหรับรายการสินทรัพย์หรือหนี้สินที่วัดด้วยมูลค่ายุติธรรมแต่ไม่มีการวัดมูลค่าภายหลังการรับรู้ (เช่นรายการสินทรัพย์ที่เปลี่ยนแทน) ต้องมีการเปิดเผยข้อมูลที่ทำให้ผู้ใช้งบการเงินทราบถึงข้อมูลอ้างอิงที่ใช้ในการวัดมูลค่าในงบการเงิน เพื่อให้การเปิดเผยข้อมูลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจึงต้องมีการเปิดเผยข้อมูลต่อไปนี้ในงบการเงินระหว่างกาล และงบการเงินประจำปี

ก) มูลค่ายุติธรรมที่ใช้บันทึกในระหว่างงวดและเหตุผลในการใช้มูลค่ายุติธรรมนั้น

ข) ลำดับชั้นและข้อมูลที่ใช้วัดมูลค่ายุติธรรม เช่น ราคาตลาดในชั้นที่ 1 ข้อมูลอ้างอิงสำคัญที่ใช้ในชั้นที่ 2 หรือปัจจัยข้อมูลทางอ้อมที่อาจมีผลต่อการวัดมูลค่ายุติธรรมในชั้นที่ 3

ค) สำหรับการวัดมูลค่ายุติธรรมในลำดับชั้นที่ 3 ซึ่งใช้ข้อมูล Unobservable Inputs ให้เปิดเผยถึงข้อมูลที่ใช้อ้างอิงและลักษณะของการใช้ข้อมูล

ง) ในงบการเงินประจำปีเท่านั้น ให้เปิดเผยถึงวิธีการเทคนิคที่ใช้ในการวัดมูลค่ายุติธรรมและการเปลี่ยนแปลงวิธีการวัดมูลค่ายุติธรรมที่ใช้ในงวดหากมีการเปลี่ยนแปลง และการวัดมูลค่ายุติธรรมของรายการที่มีลักษณะเหมือนกันที่ใช้วัดมูลค่ายุติธรรมในงวดก่อน

6.3) ข้อมูลทางด้านคุณภาพอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการวัดมูลค่ายุติธรรม

6.4) ข้อมูลที่ช่วยเปิดเผยให้รับทราบถึงวิธีการวัดมูลค่ายุติธรรมอื่นซึ่งไม่ได้ระบุไว้ รวมไปถึงการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีฉบับอื่นที่เกี่ยวข้องกับการวัดมูลค่าของรายการทางบัญชี เช่นการวัดมูลค่าสินค้าคงเหลือ

2.1.3 มาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ (International Accounting Standards)

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ศึกษาถึง IAS 39 Financial instruments: Recognition and Measurement ซึ่งเป็นมาตรฐานที่ใช้สำหรับเป็นแนวทางในการรับรู้และวัดมูลค่าของเครื่องมือทางการเงิน ซึ่งมีการนำมามีปฏิบัติในการจัดทำงบการเงินอย่างแพร่หลาย วัตถุประสงค์ของมาตรฐานการบัญชีฉบับนี้คือ เพื่อให้มูลค่าของเครื่องมือทางการเงินต่างๆ ที่แสดงอยู่ในงบการเงินสะท้อนมูลค่ายุติธรรมหรือ ราคาที่แท้จริง ณ วันที่ในงบการเงิน โดยการกำหนดหลักเกณฑ์การรับรู้และการ

วัดมูลค่าไว้ในมาตรฐานฉบับนี้ เนื้อหาของมาตรฐานที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ จึงได้มุ่งเน้นไปที่วิธีที่ใช้ในการวัดมูลค่าของเครื่องมือทางการเงินตามมาตรฐานการบัญชีฉบับนี้

ในการศึกษาแนวคิดทางด้านวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับมูลค่ายุติธรรมของรายการทางบัญชีของมาตรฐานฉบับนี้พบว่า

1) นิยามของมูลค่ายุติธรรมตามมาตรฐานฉบับนี้ “Fair value is the amount for which and assets could be exchange, or liability settle, between knowledgeable, willing parties in arm’s length transaction” มูลค่ายุติธรรม หมายถึง จำนวนซึ่งสินทรัพย์สามารถแลกเปลี่ยนหรือหนี้สินสามารถชำระ ระหว่างผู้มีส่วนร่วมที่มีความรอบรู้และเต็มใจในรายการที่เป็นอิสระต่อกัน

ในความหมายของมูลค่ายุติธรรมตามมาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ได้มุ่งเน้นไปที่รายการแลกเปลี่ยนสินทรัพย์และการจ่ายชำระหนี้สิน และลักษณะของรายการจะต้องเป็นรายการที่มีอิสระต่อกันซึ่งไม่ใช่ราคาที่เกิดขึ้นจากการบังคับขาย หรือมีเหตุจำเป็นในการขายอื่น นอกจากนั้นมาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ยังได้ให้ความสำคัญกับผู้ซื้อขายแลกเปลี่ยนจะต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ในรายการนั้น

2) การรับรู้มูลค่าเริ่มแรกของมูลค่ายุติธรรม ในการรับรู้มูลค่าเริ่มแรกของรายการเครื่องมือทางการเงินมาตรฐานการบัญชีฉบับนี้กำหนด ให้รับรู้ได้เฉพาะเมื่อกิจการเป็นคู่สัญญาในตราสารนั้นและจะรับรู้รายการในครั้งแรกด้วยมูลค่ายุติธรรม ซึ่งมูลค่ายุติธรรมกำหนดจากราคาซื้อขายในตลาดซื้อขายคล่องของเครื่องมือทางการเงินนั้น ณ วันที่ได้เครื่องมือทางการเงิน IAS 39 ได้กำหนดให้แบ่งเครื่องมือทางการเงินออกเป็น 3 ประเภทคือ

1. สินทรัพย์ทางการเงิน (Financial Assets)
2. หนี้สินทางการเงิน (Financial Liabilities)
3. ตราสารอนุพันธ์และรายการป้องกันความเสี่ยง (Derivatives and Hedge Items)

ในการรับรู้รายการเครื่องมือทางการเงินเริ่มแรก มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้จะกำหนดรายการเครื่องมือทางการเงินให้เป็นรายการตราสารที่วัดด้วยมูลค่ายุติธรรมผ่านกำไรหรือขาดทุนเป็นทางเลือกสำหรับสินทรัพย์การเงินและหนี้สินการเงินแต่ละชนิด แต่จะเลือกได้เฉพาะเมื่อสามารถวัดมูลค่ายุติธรรมได้อย่างน่าเชื่อถือ ในการจัดประเภทเครื่องมือทางการเงินเพื่อใช้ในการบันทึกรายการกำไรขาดทุนจากการเปลี่ยนแปลงของมูลค่ายุติธรรมของรายการในการถือครองของกิจการต่อไป

3) เทคนิคการวัดมูลค่ายุติธรรม ในการวัดมูลค่ายุติธรรมของรายการเครื่องมือทางการเงินตามมาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ได้กำหนดให้ใช้ราคาตลาดของเครื่องมือทางการเงินเป็นตัวแทนของมูลค่ายุติธรรมของรายการ หากไม่สามารถหาราคาซื้อขายในตลาดซื้อขายคล่องได้ก็ได้อำหนดให้

ใช้เทคนิควิธีในการวัดมูลค่าของรายการ โดยเทคนิควิธีที่นำมาใช้ในการคำนวณมูลค่ายุติธรรมต้องเป็นการคำนวณทางเศรษฐศาสตร์ที่เป็นที่ยอมรับ เพื่อแสดงมูลค่าที่แท้จริงของรายการ โดยอ้างอิงข้อมูลจากตลาดซื้อขายคล่องที่เกี่ยวข้องกับรายการเครื่องมือทางการเงินที่ต้องการวัดมูลค่าให้มากที่สุด

4) ปัจจัยที่มีผลต่อการวัดมูลค่ายุติธรรม ราคาซื้อขายของเครื่องมือทางการเงินในตลาดซื้อขายคล่องเป็นตัวแทนของมูลค่ายุติธรรมที่ดีที่สุดของรายการเครื่องมือทางการเงิน หากไม่สามารถหาราคาซื้อขายในตลาดซื้อขายคล่องได้ กิจการต้องกำหนดมูลค่ายุติธรรมจากการใช้เทคนิควิธีในการวัดมูลค่า ดังนั้นปัจจัยที่มีผลต่อการวัดมูลค่ายุติธรรมที่กำหนดโดยมาตรฐานการบัญชีฉบับนี้คือข้อมูลราคาซื้อขายในตลาดซื้อขายคล่อง ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดว่าเครื่องมือทางการเงินมีความจำเป็นต้องใช้เทคนิควิธีในการวัดมูลค่ายุติธรรมอื่นๆ อีกหรือไม่

5) การจัดลำดับขั้นของการวัดมูลค่ายุติธรรม ในการกำหนดวิธีการวัดมูลค่ายุติธรรม มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ได้ให้แนวทางในการใช้ข้อมูลอ้างอิงการวัดมูลค่ายุติธรรมที่มีลักษณะเป็นลำดับขั้น 3 ลำดับ ประกอบด้วย

ลำดับที่ 1 หากรายการนั้นมีราคาในตลาดซื้อขายคล่อง ก็ให้ใช้ราคาในตลาดซื้อขายคล่องเป็นตัวอ้างอิงในการวัดมูลค่ายุติธรรม

ลำดับที่ 2 หากราคาตลาดที่รองรับไม่ใช่ตลาดซื้อขายคล่อง ก็ให้อ้างอิงมูลค่ายุติธรรมของ เครื่องมือทางการเงินอื่นที่เหมือนกัน หรือใช้เทคนิควิธีในการวัดมูลค่ายุติธรรม

ลำดับที่ 3 หากไม่มีราคาตลาดซื้อขายคล่องรองรับสำหรับตราสารทุน และช่วงของมูลค่ายุติธรรมที่สมเหตุสมผลมีสาระสำคัญและไม่สามารถประมาณการได้อย่างน่าเชื่อถือ ให้วัดมูลค่ายุติธรรมด้วยราคาทุนหักค่าเผื่อการด้อยค่าของรายการนั้น

6) การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับมูลค่ายุติธรรม สำหรับการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติในเรื่องมูลค่ายุติธรรมของเครื่องมือทางการเงิน ไม่ได้มีกล่าวไว้ใน IAS 39 แต่ได้มีการกล่าวถึงข้อกำหนดไว้ใน IFRS 7 Financial Instruments: Disclosures

2.1.3 มาตรฐานการบัญชีไทย (Thai Accounting Standard: TAS)

มาตรฐานการบัญชีไทยกำหนดโดยคณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีภายใต้สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการจัดทำงบการเงินตาม พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 สำหรับกิจการที่มีหน้าที่ในการจัดทำงบการเงิน โดยใน พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 ได้ให้ความหมายของ มาตรฐานการบัญชีว่า “มาตรฐานการบัญชี” หมายความว่า หลักการบัญชีและวิธีปฏิบัติทางการบัญชีที่รับรองทั่วไปหรือมาตรฐานการบัญชีที่กำหนดตาม

กฎหมายว่าด้วยการนั้น ซึ่งมาตรา 43 กำหนดว่าในระหว่างที่ยังไม่มีมาตรฐานการบัญชีที่กฎหมายกำหนด ให้ถือว่ามาตรฐานการบัญชีที่กำหนดโดยสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย ซึ่งคณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพสอบบัญชีได้มีมติให้ประกาศใช้แล้ว เป็นมาตรฐานการบัญชีตามพระราชบัญญัตินี้ ต่อมาในปี พ.ศ. 2547 ได้มีการออก พระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 ส่งผลให้สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทยแปรสภาพเป็นสภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ และมีข้อกำหนดให้สภาวิชาชีพบัญชีมีหน้าที่ในการกำหนดมาตรฐานการบัญชี มาตรฐานการสอบบัญชีและมาตรฐานเกี่ยวกับวิชาชีพบัญชี เพื่อใช้ในการจัดทำงบการเงินที่จัดทำขึ้นภายใต้กฎหมายไทย

มาตรฐานการบัญชีไทยได้มีการประกาศใช้และการปรับปรุงให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล เพื่อให้งบการเงินที่จัดทำขึ้นภายใต้มาตรฐานการบัญชีไทยเป็นที่ยอมรับและมีความน่าเชื่อถือในข้อมูลและลักษณะเชิงคุณภาพของงบการเงิน ในการศึกษาเกี่ยวกับการวัดมูลค่ายุติธรรมของรายการทางบัญชีจะเกี่ยวข้องกับรายการบัญชีของเครื่องมือทางการเงิน เพราะการวัดมูลค่าเครื่องมือทางการเงินจะมีประเด็นที่อาจต้องใช้ดุลยพินิจของฝ่ายบริหารในการกำหนดมูลค่า และกิจการที่อยู่ในกลุ่มธุรกิจสถาบันการเงินจะมีองค์ประกอบที่เป็นเครื่องมือทางการเงินในสัดส่วนที่สูง จึงต้องมีความระมัดระวังในการวัดมูลค่ายุติธรรมของรายการเครื่องมือทางการเงินและตราสารเกี่ยวกับการลงทุน

1. มาตรฐานการบัญชีไทยฉบับที่ 30 การเปิดเผยข้อมูลในงบการเงินของธนาคารและสถาบันการเงินที่คล้ายคลึงกัน (ปรับปรุง 2549)

ในมาตรฐานการบัญชีฉบับนี้มีขอบเขตให้ใช้กับธนาคารและสถาบันการเงินอื่นที่คล้ายคลึงกันที่มีกิจกรรมหลักในการรับฝากและให้กู้ยืมเงินหรือมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้กู้ยืมและลงทุนภายในขอบเขตของกฎหมายธนาคารหรือกฎหมายอื่นที่คล้ายคลึงกัน ไม่ว่ากิจการนั้นจะใช้ชื่อว่าธนาคารหรือไม่ก็ตาม

โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับ การรายงานทางการเงินของสถาบันการเงินที่มีการดำเนินงานและข้อกำหนดเกี่ยวกับการบัญชีและการรายงานที่แตกต่างไปจากกิจการที่ประกอบธุรกิจอื่น งบกำไรขาดทุนจะเปิดเผยถึงการแสดงรายการจัดประเภทของรายได้จากการดำเนินงาน ซึ่งจะมีรายการที่มีลักษณะแตกต่างกันเช่น รายได้จากดอกเบี้ยรับ รายได้จากเงินลงทุน เป็นต้น

การเปิดเผยข้อมูลที่กล่าวถึงในมาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ได้แก่ การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายการบัญชี ความเสี่ยงโดยทั่วไปของสถาบันการเงิน การแสดงรายการในงบดุล งบกำไร

(ขาดทุน) รายการหนี้สินและภาระผูกพันของสถาบันการเงินที่มีลักษณะเฉพาะของกิจการที่ประกอบธุรกิจธนาคารและสถาบันการเงินที่คล้ายคลึงกัน

จากการศึกษามาตรฐานการบัญชีฉบับนี้เกี่ยวกับแนวคิดในการวัดมูลค่ายุติธรรมตาม SFAS 157 ทั้ง 6 แนวคิด พบว่ามาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ ให้คำนิยามของมูลค่ายุติธรรมว่า คือ “จำนวนที่ผู้ซื้อและผู้ขายตกลงแลกเปลี่ยนสินทรัพย์กัน ในขณะที่ทั้งสองฝ่ายมีความรอบรู้และเต็มใจในการแลกเปลี่ยน และสามารถต่อรองราคากันได้อย่างเป็นอิสระในลักษณะของผู้ที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกัน” สำหรับการวัดมูลค่าเริ่มแรกของมูลค่ายุติธรรม เทคนิควิธีการวัดมูลค่ายุติธรรม ปัจจัยที่มีผลต่อการวัดมูลค่ายุติธรรม การจัดลำดับขั้นของการวัดมูลค่ายุติธรรมมิได้มีการกล่าวถึงโดยตรง แต่ได้กำหนดให้มีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์ทางการเงินที่ถือไว้เพื่อใช้ในการแสดงรายการที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในมูลค่ายุติธรรมของรายการสินทรัพย์ทางการเงินหรือเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุนที่รับรู้เป็นกำไรหรือขาดทุน โดยต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับมูลค่ายุติธรรมของรายการสินทรัพย์ทางการเงินที่เป็น เงินให้กู้ยืมและลูกหนี้ เงินลงทุนที่ถือไว้จนครบกำหนด สินทรัพย์ทางการเงินที่ถือไว้เพื่อค่า และสินทรัพย์ทางการเงินประเภทเผื่อขายเป็นอย่างน้อยในงบการเงิน

เนื่องจากมาตรฐานการบัญชีฉบับนี้เป็นมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับข้อกำหนดในการเปิดเผยข้อมูลของงบการเงินของธนาคารและสถาบันการเงิน เพราะธนาคารและสถาบันการเงินจะมีรายการทางบัญชีที่มีลักษณะแตกต่างจากกิจการประเภทอื่นและมีความเสี่ยงในรายการบัญชีประเภทต่างๆ ที่แตกต่างจากกิจการทั่วไป ดังนั้นจึงมีการกำหนดให้มีการเปิดเผยมูลค่ายุติธรรมของรายการทางบัญชี เพื่อให้ผู้ใช้งบการเงินได้รับทราบถึงมูลค่ายุติธรรมของรายการสินทรัพย์ทางการเงินและการเปลี่ยนแปลงมูลค่ายุติธรรมของรายการเหล่านั้น

2. มาตรฐานการบัญชีไทย ฉบับที่ 32 เรื่องการแสดงรายการและการเปิดเผยข้อมูลสำหรับเครื่องมือทางการเงิน

มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะให้ผู้ใช้งบการเงินเข้าใจถึงความสำคัญของเครื่องมือทางการเงินที่มีผลต่อฐานะการเงิน ผลการดำเนินงาน และกระแสเงินสดของกิจการ ไม่ว่าเครื่องมือทางการเงินนั้นจะเป็นรายการในงบดุลหรือนอกงบดุล

เนื้อหาโดยสรุประบุถึงข้อกำหนดเกี่ยวกับการแสดงรายการและการเปิดเผยข้อมูลของเครื่องมือทางการเงินทั้งที่เป็นรายการในงบดุลและนอกงบดุล ซึ่งรวมถึงการจัดประเภทเครื่องมือทางการเงินให้เป็นหนี้สินหรือส่วนของผู้ถือหุ้น และการจัดประเภทของดอกเบี้ยเงินปันผล รายการกำไรและรายการขาดทุนที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังระบุถึงสถานการณ์ที่สินทรัพย์ทางการเงินและ

หนี้สินทางการเงินสามารถหักกลบกันได้ในงบดุล และกำหนดให้กิจการต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อจำนวนเงิน ระยะเวลา ความแน่นอนของกระแสเงินสดในอนาคตที่เกิดจากเครื่องมือทางการเงิน และนโยบายการบัญชีที่ใช้กับเครื่องมือทางการเงินนั้น รวมถึงสนับสนุนให้กิจการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ ลักษณะและขอบเขตของการใช้เครื่องมือทางการเงิน รวมถึงความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องและนโยบายการควบคุมความเสี่ยงของฝ่ายบริหาร

ในการศึกษาแนวคิดทางด้านวิธีปฏิบัติทางการบัญชีเกี่ยวกับมูลค่ายุติธรรมของรายการทางบัญชีตามมาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ พบว่า

1) **คำนิยามของมูลค่ายุติธรรม** มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ได้ให้คำนิยามของมูลค่ายุติธรรมไว้ว่า มูลค่ายุติธรรม หมายถึงจำนวนเงินที่ผู้ซื้อและผู้ขายตกลงแลกเปลี่ยนสินทรัพย์กันในขณะที่ทั้งสองฝ่ายมีความรอบรู้และเต็มใจในการแลกเปลี่ยน และสามารถต่อรองราคากันได้อย่างเป็นอิสระ ในลักษณะของผู้ที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกัน

2) **การรับรู้มูลค่าเริ่มแรกของมูลค่ายุติธรรม** เนื่องจากมาตรฐานการบัญชีฉบับนี้เป็นมาตรฐานที่ใช้กำหนดแนวทางปฏิบัติทางการบัญชีสำหรับการแสดงรายการและการเปิดเผยข้อมูลสำหรับเครื่องมือทางการเงิน ดังนั้นจึงได้กล่าวถึงเฉพาะวิธีปฏิบัติในการเปิดเผยข้อมูลของงบการเงิน และไม่ได้อ้างถึงการวัดมูลค่าเริ่มแรกของมูลค่ายุติธรรมไว้ในมาตรฐานการบัญชีฉบับนี้

3) **เทคนิคการวัดมูลค่ายุติธรรม** ในการใช้เทคนิควิธีในการวัดมูลค่าเครื่องมือทางการเงินเมื่อเครื่องมือทางการเงินไม่มีราคาในตลาดซื้อขายคล่องรองรับจะถือปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีฉบับอื่น เช่น มาตรฐานการบัญชีไทย เรื่อง เงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุน หรือบางกิจการถืออาจถือปฏิบัติตาม IAS 39 เพื่อความเหมาะสมในการจัดทำงบการเงิน แต่เทคนิคการวัดมูลค่ายุติธรรมสำหรับเครื่องมือทางการเงินไม่ได้กล่าวถึงไว้ในมาตรฐานการบัญชีฉบับนี้

4) **ปัจจัยที่มีผลต่อการวัดมูลค่ายุติธรรม** มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้มีวิธีการวัดมูลค่ายุติธรรมและนิยามของมูลค่ายุติธรรมเหมือนกับมาตรฐานการบัญชีไทยฉบับอื่น ดังนั้นปัจจัยที่มีผลต่อการวัดมูลค่ายุติธรรมจึงเหมือนกับมาตรฐานการบัญชีไทยฉบับอื่นซึ่งก็คือ ราคาในตลาดซื้อขายคล่องของเครื่องมือทางการเงินนั้นที่มีผลต่อการวัดมูลค่ายุติธรรม

5) **การจัดลำดับขั้นของการวัดมูลค่ายุติธรรม** ในมาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ไม่ได้มีการกำหนดการจัดลำดับขั้นของการวัดมูลค่ายุติธรรมรายการเครื่องมือทางการเงินไว้เป็นการเฉพาะ แต่เนื่องจากราคาซื้อขายในตลาดซื้อขายคล่องของเครื่องมือทางการเงินเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการวัดมูลค่ายุติธรรม ดังนั้นในการวัดมูลค่ายุติธรรมจึงมีวิธีปฏิบัติเหมือนกับมาตรฐานการบัญชีฉบับอื่น

6) **การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับมูลค่ายุติธรรม** มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้เป็นมาตรฐานที่ใช้กำหนดแนวปฏิบัติทางการบัญชีสำหรับการแสดงรายการและการเปิดเผยข้อมูลของเครื่องมือทาง

การเงิน ประเด็นเกี่ยวกับมูลค่ายุติธรรมที่กำหนดไว้ในการเปิดเผยข้อมูลตามมาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ได้แก่

6.1) กิจการต้องเปิดเผยมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์ทางการเงินและหนี้สินทางการเงินแต่ละประเภททั้งที่รับรู้และไม่ได้รับรู้ในงบดุล ในกรณีที่กิจการไม่สามารถเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวได้ในทางปฏิบัติเนื่องจากกิจการมีข้อจำกัดทางด้านเวลาหรือด้านต้นทุนที่ทำให้ไม่สามารถกำหนดมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์ทางการเงินและหนี้สินทางการเงินได้อย่างน่าเชื่อถือเพียงพอ กิจการต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงดังกล่าวพร้อมกับเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะสำคัญของเครื่องมือทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดมูลค่ายุติธรรม

6.2) กิจการต้องเปิดเผยข้อมูลถึงวิธีการประมาณมูลค่ายุติธรรมที่กิจการใช้ในการวัดมูลค่าเครื่องมือทางการเงิน

6.3) หากกิจการละเว้นไม่เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับมูลค่ายุติธรรมเนื่องจากในทางปฏิบัติกิจการไม่สามารถกำหนดมูลค่ายุติธรรมได้อย่างน่าเชื่อถือเพียงพอ กิจการต้องเปิดเผยข้อมูลที่จะช่วยให้ผู้ใช้งบการเงินสามารถใช้ดุลยพินิจของตนเองในการกำหนดความแตกต่างที่อาจเกิดขึ้นระหว่างราคาตามบัญชีกับมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์ทางการเงินหรือหนี้สินทางการเงิน

6.4) กิจการต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับมูลค่ายุติธรรมในงบดุลตามประเภทของสินทรัพย์ทางการเงินหรือหนี้สินทางการเงิน ในลักษณะที่จะช่วยให้ผู้ใช้งบการเงินสามารถเปรียบเทียบราคาตามบัญชีกับมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์และหนี้สินแต่ละประเภทได้

6.5) กิจการต้องจัดกลุ่มมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์ทางการเงินและหนี้สินทางการเงินที่รับรู้ในงบดุลตามประเภทที่ควรเป็น และหักกลับสินทรัพย์ทางการเงินและหนี้สินทางการเงินเท่ากับจำนวนของราคาตามบัญชีที่ควรนำมาหักกลับ

6.6) กิจการต้องจัดกลุ่มมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์ทางการเงินและหนี้สินทางการเงินที่ไม่ได้รับรู้ในงบดุลเป็นประเภทเดียวหรือหลายประเภทแยกต่างหากจากรายการที่รับรู้ในงบดุล และหักกลับรายการดังกล่าวได้โดยใช้เงื่อนไขการหักกลับเดียวกับสินทรัพย์ทางการเงินและหนี้สินทางการเงินที่รับรู้ในงบดุล

6.7) สำหรับสินทรัพย์ทางการเงินที่แสดงด้วยจำนวนที่สูงกว่ามูลค่ายุติธรรม กิจการต้องเปิดเผยข้อมูลราคาตามบัญชีและมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์แต่ละรายการหรือแต่ละกลุ่ม และเหตุผลที่ไม่ปรับลดราคาตามบัญชีให้เท่ากับมูลค่ายุติธรรม รวมถึงการเปิดเผยหลักฐานที่ทำให้ฝ่ายบริหารเชื่อว่าจะได้รับราคาตามบัญชีของสินทรัพย์หรือกลุ่มของสินทรัพย์นั้นคืน

3. มาตรฐานการบัญชีไทย เรื่อง การบัญชีสำหรับเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุน

มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดวิธีปฏิบัติทางบัญชีสำหรับเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุนทุกประเภทไม่ว่าเงินลงทุนนั้นจะเป็นเงินลงทุนชั่วคราวเงินลงทุนระยะยาว เงินลงทุนในความต้องการของตลาด หรือเงินลงทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาด นอกจากนั้นยังครอบคลุมถึงการปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับการด้อยค่าของเงินลงทุนด้วย มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้มีขอบเขตในการกำหนดวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการบันทึกบัญชีและการเปิดเผยข้อมูลสำหรับเงินลงทุนที่เป็นตราสารหนี้และตราสารทุน โดยไม่ครอบคลุมถึง เกณฑ์การรับรู้รายได้ ดอกเบี้ย ค่าสิทธิและเงินปันผลที่ได้รับจากเงินลงทุน และการบัญชีสำหรับการลงทุนในบริษัทย่อย บริษัทร่วม กิจการร่วมค้า ที่มีมาตรฐานการบัญชีที่เฉพาะให้ถือปฏิบัติ

ในการศึกษาแนวคิดทางด้านวิธีปฏิบัติทางการบัญชีเกี่ยวกับมูลค่ายุติธรรมของรายการทางบัญชีตามมาตรฐานฉบับนี้พบว่า

1) **นิยามของมูลค่ายุติธรรม** มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ได้ให้นิยามว่า มูลค่ายุติธรรม หมายถึง จำนวนเงินที่ผู้ซื้อและผู้ขายตกลงแลกเปลี่ยนสินทรัพย์กันในขณะที่ทั้งสองฝ่ายมีความรอบรู้และเต็มใจในการแลกเปลี่ยน และสามารถต่อรองราคากันได้อย่างเป็นอิสระ ในลักษณะของผู้ที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกัน

2) **การรับรู้มูลค่าเริ่มแรกของเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุน** ต้นทุนของเงินลงทุนต้องรวมรายจ่ายโดยตรงทั้งสิ้นที่กิจการจ่ายเพื่อให้ได้มาซึ่งเงินลงทุนนั้น เช่นราคาจ่ายซื้อเงินลงทุน ค่านายหน้า ค่าธรรมเนียมและค่าภาษีอากร แต่ไม่รวมส่วนเกินหรือส่วนลดของตราสารหนี้ ต้นทุนทางการเงิน ต้นทุนการบริหารและต้นทุนภายในที่ได้รับแบ่งปันมา หากมีการออกหลักทรัพย์เพื่อแลกเปลี่ยนสินทรัพย์สินไปแลกเปลี่ยนเพื่อให้ได้เงินลงทุนนั้นมา ราคาตลาดหรือมูลค่ายุติธรรมของรายการที่นำไปแลกเปลี่ยนถือเป็นต้นทุนของเงินลงทุนนั้น

ในวันที่กิจการได้เงินลงทุนมาครั้งแรกกิจการต้องมีการจัดประเภทของเงินลงทุน โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

1. หลักทรัพย์เพื่อค้า
2. หลักทรัพย์เพื่อขาย
3. ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด
4. ตราสารทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาดกำหนดเป็นเงินลงทุนทั่วไป

การจัดประเภทของเงินลงทุนตามลักษณะต่างๆ จะมีผลต่อการรับรู้รายการกำไรขาดทุนจากการเปลี่ยนแปลงในมูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุนแต่ละประเภท และโอนเปลี่ยนเงินลงทุนไปเป็นเงินลงทุนประเภทอื่นตามความตั้งใจของกิจการ รวมไปถึงการจำหน่ายเงินลงทุน ซึ่งจะมีวิธีการบันทึกบัญชีที่มีความแตกต่างกัน

3) เทคนิคการวัดมูลค่ายุติธรรม มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ไม่ได้กำหนดเทคนิควิธีในการวัดมูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุนที่เป็นเทคนิคในการคำนวณ เหมือนที่กำหนดไว้ใน SFAS 157 โดยตรง แต่ได้ให้แนวทางวิธีปฏิบัติในการวัดมูลค่ายุติธรรมของรายการทางการเงินลงทุนนั้น ไม่มีราคาในตลาดซื้อขายคล่องรองรับเพื่อกำหนดมูลค่ายุติธรรม เช่น หากเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุนนั้น ไม่มีราคาในตลาดซื้อขายคล่องรองรับและไม่สามารถหาราคาตลาดของเงินลงทุนที่คล้ายคลึงกันได้ กิจการต้องประมาณมูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุนนั้น โดยใช้กระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับในอนาคตคิดลดด้วยอัตราคิดลดที่เหมาะสมกับความเสี่ยงที่เกี่ยวข้อง โดยการประมาณมูลค่าปัจจุบันได้กำหนดไว้ใน มาตรฐานการบัญชี เรื่อง การด้อยค่าของสินทรัพย์ เป็นต้น

4) ปัจจัยที่มีผลต่อการวัดมูลค่ายุติธรรม มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้กล่าวว่า ราคาที่เผยแพร่ต่อสาธารณชนของตลาดซื้อขายคล่องเป็นหลักฐานที่ดีที่สุดของมูลค่ายุติธรรม ซึ่งมูลค่ายุติธรรมของรายการทางบัญชีจะอ้างอิงจากราคาในตลาดซื้อขายคล่อง หากไม่มีราคาในตลาดซื้อขายคล่องกิจการต้องหาราคาอื่นเพื่อกำหนดมูลค่ายุติธรรมหรือในบางครั้งก็จำเป็นต้องใช้เทคนิควิธีในการวัดมูลค่ายุติธรรม ดังนั้นจึงถือได้ว่าปัจจัยที่มีผลต่อการวัดมูลค่ายุติธรรมจึงเป็นราคาในตลาดซื้อขายคล่องของเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุน

5) การจัดลำดับขั้นของการวัดมูลค่ายุติธรรม ในการวัดมูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุนตามมาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ ได้กำหนดให้วัดมูลค่ายุติธรรมจากราคาในตลาดซื้อขายคล่องของรายการเงินลงทุน โดยกิจการจะวัดมูลค่าเงินลงทุนในตราสารที่ถืออยู่ด้วยราคาเสนอซื้อปัจจุบัน หากราคาเสนอซื้อปัจจุบันไม่สามารถหาได้กิจการอาจใช้ราคาซื้อขายครั้งล่าสุดเมื่อสถานการณ์ทางเศรษฐกิจไม่เปลี่ยนแปลงอย่างเป็นสาระสำคัญระหว่างวันที่มีการซื้อขายครั้งล่าสุดกับวันที่วัดมูลค่า ในกรณีที่กิจการมีตราสารที่ไม่มีมีการซื้อขายในตลาดมาก่อน กิจการสามารถใช้ราคาจากผู้ออกตราสารเสนอขายเป็นทอดแรก เช่น ในกรณีที่ผู้ออกตราสารเสนอขายหลักทรัพย์ที่จดทะเบียนในตลาดเป็นครั้งแรก หากราคาเสนอซื้อปัจจุบันและราคาซื้อขายครั้งล่าสุดที่หาได้ไม่เป็นตัวแทนของมูลค่ายุติธรรมกิจการต้องประมาณมูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุนโดยใช้ราคาซื้อขายของเงินลงทุนที่คล้ายคลึงกันที่มีตลาดรองรับ หากไม่สามารถหาราคาตลาดของเงิน

ลงทุนที่คล้ายคลึงกันได้ กิจการต้องประมาณมูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุนนั้น โดยใช้เทคนิควิธีในการวัดมูลค่าซึ่งคำนวณจากฝ่ายบริหารของกิจการ จะเห็นได้ว่ามาตรฐานการบัญชีฉบับนี้มิได้มีการกำหนดลำดับขั้นในการวัดมูลค่ายุติธรรมที่ชัดเจน แต่ได้ให้แนวทางในการกำหนดมูลค่ายุติธรรมจากหลักฐานข้อมูลอ้างอิงที่สามารถหาได้โดยให้ความสำคัญกับข้อมูลที่น่ามาอ้างอิงตามความเกี่ยวข้องของข้อมูลที่มีต่อรายการทางบัญชีที่ทำการวัดมูลค่า

6) การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับมูลค่ายุติธรรม มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ได้กำหนดให้กิจการแสดงรายการและเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับมูลค่ายุติธรรมของรายการเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุน เรื่อง นโยบายการบัญชีสำหรับการกำหนดมูลค่าของเงินลงทุน ข้อเท็จจริงที่ว่ากิจการใช้วิธีถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักในการกำหนดต้นทุนของตราสารที่จำหน่าย และการบันทึกบัญชีการเปลี่ยนแปลงมูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุนชั่วคราว รวมถึงกิจการต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับหลักทรัพย์เพื่อขายและตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด โดยแสดงแยกตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดเป็นแต่ละรายการ ดังต่อไปนี้

1. มูลค่ายุติธรรม
2. จำนวนรวมของรายการกำไรและจำนวนรวมของรายการขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงมูลค่า
3. จำนวนรวมของราคาทุนตัดจำหน่ายของตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด
4. ตราสารหนี้ที่จะครบกำหนดตามสัญญา โดยจัดกลุ่มตามระยะเวลาที่จะถึงกำหนด เช่น ภายใน 1 ปี ภายใน 2-5 ปี หรือภายใน 6-10 ปี

เพื่อให้ผู้ซึ่งบการเงินได้เข้าใจในมูลค่าของเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุนที่แสดงในงบการเงินของกิจการ

4. มาตรฐานการบัญชีไทย เรื่อง การบัญชีสำหรับกิจการที่ดำเนินธุรกิจเฉพาะด้านการลงทุน

มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดวิธีปฏิบัติทางบัญชีและการเปิดเผยข้อมูลของกิจการที่ดำเนินธุรกิจเฉพาะด้านการลงทุน เช่น กองทุนรวม กองทุนสำรองเลี้ยงชีพและกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ เป็นต้น โดยมีขอบเขตให้ใช้ปฏิบัติกับกิจการลงทุนทุกประเภทที่ดำเนินธุรกิจเฉพาะด้านการลงทุน เว้นแต่ กิจการนั้นจะเป็นบริษัทใหญ่ตามคำนิยามที่กำหนดขึ้น โดยมาตรฐานการบัญชี เรื่อง งบการเงินรวมและการบัญชีสำหรับเงินลงทุนในบริษัทย่อย กิจการลงทุนต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดในมาตรฐานการบัญชีฉบับนี้โดยไม่อ้างอิงถึงมาตรฐานการบัญชีฉบับอื่นในเรื่องที่มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้กำหนดไว้ ส่วนเรื่องที่มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ไม่ได้

กำหนดไว้ กิจการลงทุนต้องนำวิธีปฏิบัติทางบัญชีและการเปิดเผยข้อมูลในมาตรฐานการบัญชีฉบับที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นมาถือปฏิบัติโดยต้องปฏิบัติตามรายการทุกรายการทั้งที่มีนัยสำคัญและไม่มีนัยสำคัญ

ในการศึกษาแนวคิดทางด้านวิธีปฏิบัติทางการบัญชีเกี่ยวกับมูลค่ายุติธรรมของรายการทางบัญชีตามมาตรฐานฉบับนี้พบว่า

1) **นิยามของมูลค่ายุติธรรม** มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ได้ให้นิยามของ มูลค่ายุติธรรม ว่า หมายถึง จำนวนเงินที่ผู้ซื้อและผู้ขายสามารถตกลงแลกเปลี่ยนสินทรัพย์กันในขณะที่ทั้งสองฝ่ายมีความรอบรู้และเต็มใจในการแลกเปลี่ยนและสามารถต่อรองราคากันได้อย่างเป็นอิสระในลักษณะของผู้ที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกัน

2) **การรับรู้มูลค่าเริ่มแรกของมูลค่ายุติธรรม** มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้กำหนดให้กิจการต้องรับรู้รายการเงินลงทุนด้วยมูลค่ายุติธรรม โดยมูลค่ายุติธรรมเริ่มแรกกำหนดมาจากราคาซื้อขายในตลาดซื้อขายคล่อง สำหรับเงินลงทุนที่ไม่มีตลาดซื้อขายคล่องรองรับและกิจการลงทุนไม่สามารถใช้ราคาอื่นที่เหมาะสมได้ ฝ่ายบริหารของกิจการลงทุนต้องประมาณมูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุนโดยใช้ราคาซื้อขายของเงินลงทุนที่คล้ายคลึงกันที่มีตลาดซื้อขายคล่องรองรับ หากไม่สามารถหาราคาดังกล่าวได้ ฝ่ายบริหารต้องประมาณมูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุนโดยสุจริต ซึ่งต้องไม่สูงกว่ามูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับในอนาคตคิดลดด้วยอัตราคิดลดที่เหมาะสมกับความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับเงินลงทุนนั้น และต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับมูลค่ายุติธรรมที่ประมาณขึ้นและข้อสมมุติฐานที่ใช้ในการประมาณมูลค่ายุติธรรม

3) **เทคนิคการวัดมูลค่ายุติธรรม** ในมาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ได้ให้ตัวอย่างเทคนิควิธีที่ฝ่ายบริหารของกิจการลงทุนอาจใช้ในการคำนวณมูลค่ายุติธรรมในกรณีที่เงินลงทุนไม่มีราคาซื้อขายในตลาดซื้อขายคล่องว่า กิจการอาจกำหนดราคาจากค่าเฉลี่ยเลขคณิตระหว่างราคาเสนอซื้อครั้งล่าสุดกับราคาเสนอขายครั้งล่าสุด หรือราคาที่อยู่ระหว่างราคาเสนอซื้อครั้งล่าสุดกับราคาเสนอขายครั้งล่าสุด นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างของเทคนิควิธีในการวัดมูลค่ายุติธรรมที่ฝ่ายบริหารอาจเลือกใช้ เช่น วิธีมูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับในอนาคตคิดลดด้วยอัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสมกับความเสี่ยงที่เกี่ยวข้อง แบบจำลองการตีราคาสิทธิที่จะเลือกซื้อ การจัดราคาแบบแมทริกซ์ การวัดค่าโดยใช้สูตรทางคณิตศาสตร์ เป็นต้น

4) **ปัจจัยที่มีผลต่อการวัดมูลค่ายุติธรรม** ในการวัดมูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุนตามมาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ได้ให้ความสำคัญกับราคาซื้อขายในตลาดซื้อขายคล่อง และคุณสมบัติ

ของตลาดซื้อขายคล่องที่เงินลงทุนนั้นได้ซื้อขายอยู่จะต้องเข้าหลักเกณฑ์ของการเป็นตลาดซื้อขายคล่อง มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ได้กำหนดให้ราคาที่ใช้ในการวัดมูลค่ายุติธรรมที่สำคัญที่สุดคือราคาซื้อขายครั้งล่าสุดของวันที่วัดค่าเงินลงทุนในตลาดซื้อขายคล่อง หากไม่มีราคานี้ก็ให้หาข้อมูลอ้างอิงอื่นซึ่งได้แก่ ราคาซื้อขายของวันก่อนวันที่วัดค่าเงินลงทุน หรือ ราคาเสนอซื้อครั้งล่าสุดของวันที่วัดค่าเงินลงทุน

ดังนั้นปัจจัยที่มีผลต่อการวัดมูลค่ายุติธรรมตามมาตรฐานการบัญชีฉบับนี้คือ ราคาซื้อขายในตลาดซื้อขายคล่อง และคุณสมบัติของตลาดที่ทำการซื้อขายที่เป็นตลาดซื้อขายคล่อง จะต้องมีการที่ทำการซื้อขายในตลาดที่มีลักษณะเหมือนกัน ต้องมีผู้เต็มใจซื้อและขายตลอดเวลา และต้องเปิดเผยต่อสาธารณชน

5) การจัดลำดับขั้นของการวัดมูลค่ายุติธรรม มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ได้กำหนดลำดับขั้นในการวัดมูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุนไว้อย่างชัดเจนตามลำดับของข้อมูลอ้างอิงที่เป็นปัจจัยในการวัดมูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุนไว้ดังนี้

1. สำหรับเงินลงทุนที่มีตลาดซื้อขายคล่องรองรับเพียงตลาดเดียว กิจการลงทุนต้องใช้ราคาตามลำดับต่อไปนี้

1.1 ราคาซื้อขายครั้งล่าสุดของวันที่วัดค่าเงินลงทุน

1.2 ราคาซื้อขายครั้งล่าสุดของวันก่อนวันที่วัดค่าเงินลงทุน หากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจหรือภาวะตลาดไม่เปลี่ยนแปลงอย่างเป็นสาระสำคัญระหว่างวันที่มีการซื้อขายครั้งล่าสุดกับวันที่วัดค่าเงินลงทุน

1.3 ราคาเสนอซื้อครั้งล่าสุดของวันที่วัดค่าเงินลงทุน

2. สำหรับเงินลงทุนที่มีตลาดซื้อขายคล่องรองรับมากกว่า 1 ตลาด กิจการลงทุนต้องใช้ราคาตามลำดับต่อไปนี้

2.1 ราคาซื้อขายครั้งล่าสุดในตลาดหลักของวันที่วัดค่าเงินลงทุน

2.2 ราคาซื้อขายครั้งล่าสุดในตลาดหลักของวันก่อนวันที่วัดค่าเงินลงทุนหากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจหรือภาวะตลาดไม่เปลี่ยนแปลงอย่างเป็นสาระสำคัญระหว่างวันที่มีการซื้อขายครั้งล่าสุดกับวันที่วัดค่าเงินลงทุน

2.3 ราคาซื้อขายครั้งล่าสุดในตลาดซึ่งมีการกระจายการขายของเงินลงทุนสูงรองจากตลาดหลัก ราคาซื้อขายดังกล่าวต้องเป็นราคาของวันที่วัดค่าเงินลงทุน หรือราคาก่อนวันที่วัดค่าเงินลงทุนหากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจไม่เปลี่ยนแปลงอย่างเป็นสาระสำคัญระหว่างวันที่มีการซื้อขายครั้งล่าสุดกับวันที่วัดค่าเงินลงทุน

หากไม่สามารถหาราคาในตลาดได้ ฝ่ายบริหารของกิจการลงทุนต้องประมาณมูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุน โดยใช้ราคาซื้อขายของเงินลงทุนที่คล้ายคลึงกันที่มีตลาดซื้อขายคล่องรองรับ หากไม่สามารถหาราคาดังกล่าวได้ ฝ่ายบริหารต้องประมาณมูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุนโดยสุจริต ซึ่งต้องไม่สูงกว่ามูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับในอนาคตคิดลดด้วยอัตราคิดลดที่เหมาะสมกับความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับเงินลงทุนนั้น สำหรับเงินลงทุนที่ไม่มีการซื้อขายในตลาดมาก่อน กิจการอาจวัดมูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุนโดยใช้ราคาจากผู้ออกตราสารเสนอขายเป็นทอดแรก

6) การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับมูลค่ายุติธรรม เพื่อให้ผู้ใช้งบการเงินได้เข้าใจถึงที่มาของมูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุน มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ได้กำหนดให้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับ

6.1 การประมาณมูลค่ายุติธรรม

6.2 ข้อสมมุติฐานที่ใช้ในการประมาณมูลค่ายุติธรรม

6.3 มูลค่ายุติธรรมของตราสารหนี้ที่ไม่มีตลาดซื้อขายคล่องรองรับซึ่งฝ่ายบริหารของกิจการประมาณขึ้นโดยสุจริต พร้อมคำชี้แจงของฝ่ายบริหาร

2.2 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการทบทวนวรรณกรรม จำนวน 7 วรรณกรรม ซึ่งเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติทางบัญชีของมูลค่ายุติธรรมประกอบด้วย

Ernst & Young (2006) ได้เสนอบทความเรื่อง How Fair is Fair Value บนเว็บไซต์ของบริษัท เพื่อเป็นการรับรู้ต่อ Fair Value Measurement Project ของ IASB ที่จะมีการจัดทำขึ้นในส่วนของการเปิดรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ภายใต้โครงการ Convergence with US GAAP Program สามารถสรุปความได้ว่า แนวคิดทางด้านมูลค่ายุติธรรมเกี่ยวกับรายการต่างๆ ทางด้านสินทรัพย์ หนี้สิน รายได้ ค่าใช้จ่าย ว่ามูลค่ายุติธรรมต้องเป็นราคาที่เหมาะสมสำหรับการแลกเปลี่ยนสินทรัพย์หรือจ่ายชำระหนี้สินของบุคคลที่มีความรอบรู้เข้าใจและเป็นอิสระต่อกัน ในการกำหนดมูลค่ายุติธรรมนั้นควรมีการคำนึงถึงองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่

1. ต้องมีความชัดเจนในการให้คำนิยามของมูลค่ายุติธรรม
2. มูลค่ายุติธรรมที่นำมาใช้อ้างอิงในการกำหนดมูลค่าของรายการ ต้องมีความเกี่ยวข้องกับรายการนั้น
3. มูลค่ายุติธรรมต้องมีความเชื่อถือได้หรือมีแหล่งข้อมูลอ้างอิง ที่น่าเชื่อถือ
4. รายการทางบัญชีที่กำหนดโดยมูลค่ายุติธรรมต้องสามารถเปรียบเทียบกันได้

ในการวัดมูลค่ายุติธรรมของรายการทางบัญชีได้มีการกำหนดลำดับขั้นของการใช้มูลค่ายุติธรรม The Fair Value Conundrum เป็นลำดับขั้นในการถือปฏิบัติเพื่อเป็นการกำหนดมูลค่ายุติธรรมคือ

ขั้นที่ 1 รายการนั้นมีราคาตลาดที่รองรับซึ่งเป็นราคาตลาดที่ใช้ซื้อขายกันในปัจจุบัน มูลค่ายุติธรรมจึงกำหนดจากราคาตลาดนั้น

ขั้นที่ 2 หากรายการบัญชีนั้นไม่มีราคาตลาดที่ซื้อขายในปัจจุบันรองรับก็จะเลือกใช้ราคาตลาดของสินทรัพย์หรือหนี้สินที่มีลักษณะเหมือนกัน มาเป็นมูลค่ายุติธรรม

ขั้นที่ 3 หากไม่มีราคาตลาดในปัจจุบัน และไม่มีรายการที่มีลักษณะเหมือนกันก็ให้ใช้เทคนิคในการคำนวณมูลค่ายุติธรรมตามสมมุติฐานที่มีอยู่

นอกจากนั้นในการปฏิบัติทางการบัญชีเกี่ยวกับมูลค่ายุติธรรมยังต้องมีการแสดงข้อมูลและการเปิดเผยข้อมูลที่เพียงพออย่างชัดเจน งบการเงินต้องแสดงข้อมูลที่ชัดเจนว่าส่วนไหนที่เป็นรายงานตัวเลขจากสมมุติฐานหรือ ส่วนไหนเป็นข้อมูลที่เกิดขึ้นจริง เพื่อให้ผู้ใช้งบการเงินสามารถเข้าใจได้โดยไม่ละทิ้งข้อมูลสำคัญที่ผู้ใช้งบการเงินควรทราบเพื่อการตัดสินใจในการใช้งบการเงินนั้น

IASB (2006) โครงการจัดทำมาตรฐานการบัญชีเรื่องการวัดมูลค่ายุติธรรม Fair Value Measurement Project ความเป็นมาของโครงการเริ่มจากในเดือนกุมภาพันธ์ปี 2549 IASB และ FASB ได้ตกลงร่วมกันในการดำเนินการตามแผน Convergence Program ซึ่งเป็นโครงการทบทวนปรับปรุงมาตรฐานการบัญชีของ IASB และ FASB เพื่อให้มาตรฐานการบัญชีที่มีการกำหนดใช้มีข้อกำหนดที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันสำหรับรายการทางบัญชีที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน

จากการทบทวนมาตรฐานการบัญชีที่ใช้อยู่ของ FASB ทำให้ IASB ได้รับทราบถึงมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 157 (SFAS 157 Fair Value Measurement) ซึ่ง IASB มีความประสงค์ที่จะพัฒนาแนวปฏิบัติทางการบัญชีเกี่ยวกับการวัดมูลค่ายุติธรรมของรายการทางบัญชี ดังนั้น IASB จึงจัดตั้งโครงการ Fair Value Measurement Project ซึ่งเป็นโครงการที่ศึกษาถึงแนวปฏิบัติทางการบัญชีตาม SFAS 157 และนำมาตรฐานการบัญชี SFAS 157 มาเป็นแบบอย่างในการจัดทำมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศเรื่องการวัดมูลค่ายุติธรรม

วัตถุประสงค์ในการจัดทำโครงการเพื่อลดความซับซ้อนและหาแนวทางปฏิบัติหลักที่เป็นแนวเดียวกัน รวมถึงให้ความชัดเจนในการกำหนดคำนิยามของมูลค่ายุติธรรมที่จะใช้ในงบการเงิน และเพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงินในการทำความเข้าใจถึงวิธีการวัดมูลค่ายุติธรรมที่ใช้ในงบการเงินและปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของมูลค่ายุติธรรมที่ใช้วิธีการวัดนั้น โดยทาง IASB ได้มีการนำ Discussion Paper Fair Value Measurement ออกเผยแพร่ต่อสาธารณชนในปี

2549 เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากบุคคลหลายๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการอภิปรายเกี่ยวกับวิธีการวัดมูลค่า
 ยุติธรรมตาม SFAS 157 และ วิธีการวัดมูลค่ายุติธรรมตามมาตรฐานการบัญชีของ IASB เพื่อหา
 ข้อสรุปและจัดทำมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศเรื่อง Fair Value Measurement ในปี 2551

เนื้อหาใน Discussion Paper Fair Value Measurement มีประเด็นทางด้านการบัญชีแนว
 ปฏิบัติต่างๆ ที่กำหนดไว้ใน SFAS 157 และ IAS และเปิดรับฟังความคิดเห็นในแต่ละประเด็นต่างๆ
 ดังนี้

1. กรอบแนวปฏิบัติทางด้านการวัดมูลค่ายุติธรรมตาม SFAS 157 และแนวปฏิบัติ ที่ใช้
 ใน IAS ปัจจุบันมีความเหมือนและแตกต่างกันอย่างไร
2. ความแตกต่างในด้านคำนิยามของมูลค่ายุติธรรมตาม SFAS 157 และ IAS ในเรื่อง
 - 2.1 มูลค่าที่กำหนดจากราคาโอนออก (Exit Price)
 - 2.2 ผู้ที่เกี่ยวข้องกับรายการในการแลกเปลี่ยน
 - 2.3 การชำระรายการหนี้สิน และ การ โอนเปลี่ยนรายการหนี้สินตาม SFAS 157
3. การรับรู้มูลค่าเริ่มแรกของรายการมูลค่ายุติธรรม
4. คุณสมบัติของตลาดที่ใช้ในการกำหนดมูลค่ายุติธรรม
5. คุณลักษณะในการกำหนดรายการที่เป็นสินทรัพย์หรือหนี้สิน
6. การกำหนดมูลค่ายุติธรรมของรายการหนี้สิน
7. ราคาจากการใช้สินทรัพย์ในการประมาณการและราคาจากการใช้ที่แท้จริงของ
 รายการสินทรัพย์
8. การกำหนดลำดับขั้นในการวัดมูลค่ายุติธรรม
9. การกำหนดมูลค่ายุติธรรมของรายการกลุ่มเครื่องมือทางการเงิน
10. การวัดมูลค่ายุติธรรมจากราคาในตลาดซื้อขายคล่องที่มีช่วงเสนอซื้อขายที่ต่างกัน
11. การเปิดเผยข้อมูล
12. เทคนิควิธีที่เป็นแนวทางในการวัดมูลค่ายุติธรรม
13. ประเด็นอื่นๆ

จากการเปิดรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ในการวัดมูลค่ายุติธรรมทางการบัญชี
 และเดิม IASB ได้วางแผนไว้ว่าจะปิดรับฟังความคิดเห็นในเดือน เมษายน 2552 และจะสามารถ
 จัดทำมาตรฐานการบัญชีได้ในต้นปี 2553 แต่เนื่องจากประเด็นต่างๆ ที่เปิดรับฟังความคิดเห็นยังมี
 ข้อโต้แย้งที่มีสาระสำคัญทำให้กำหนดการในการออกมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศต้องเลื่อน
 ออกไปเพื่อหาข้อสรุปที่เหมาะสมในการออกมาตรฐาน ปัจจุบันโครงการ Fair Value Project ได้
 ผ่านการประชุมร่วมกันระหว่าง IASB และ FASB ในเดือน เมษายน 2553 ซึ่งในที่ประชุมได้

ข้อสรุปสำหรับวิธีการวัดมูลค่ายุติธรรมเรียบร้อยแล้ว แต่ยังมีประเด็นเรื่องการเปิดเผยข้อมูลสำหรับวิธีปฏิบัติทางการบัญชีในการวัดมูลค่ายุติธรรม ข้อสมมุติที่ใช้และข้อมูลที่ใช้ในการวัดมูลค่ายุติธรรมในเรื่องข้อมูลหรือปัจจัยอื่นที่อาจมีผลต่อการวัดมูลค่ายุติธรรมที่ต้องมีการเปิดเผยข้อมูลและความเพียงพอของการเปิดเผยข้อมูลในหมายเหตุประกอบงบการเงิน

ปัจจุบัน IASB ได้เสนอ Exposure Draft: MEASUREMENT UNCERTAINTY ANALYSIS DISCLOSURE FOR FAIR VALUE MEASUREMENTS (Limited re-exposure of proposed disclosure) ซึ่งเป็นการเปิดรับฟังความคิดเห็นของสาธารณะ ในเรื่องการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับมูลค่ายุติธรรม มีกำหนดการปิดรับฟังความคิดเห็นในวันที่ 7 กรกฎาคม 2553 และจะนำร่างมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ IAS ออกเผยแพร่ต่อสาธารณชนในไตรมาสที่ 1 ปี 2554 และจะมีผลบังคับใช้กับงบการเงินประจำปี 2555

IASB (2006) ในการประชุมของ IASB เมื่อ 15 พฤศจิกายน 2549 สำหรับโครงการ Fair Value Measurement Project ในหัวข้อ คำนิยามของ ราคาโอนออก (Exit Price) และ มูลค่าที่ได้รับมา (Entry Price) เพื่อวัตถุประสงค์ในการทำความเข้าใจในนิยามของราคาทั้ง 2 เพื่อให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ Fair Value Measurement Project ได้นำไปเป็นแนวทางในการจัดทำมาตรฐานการบัญชี โดยที่ประชุมได้ให้คำนิยามของ Exit Price และ Entry Price ว่า

รายการที่เป็นสินทรัพย์

Entry Price หมายถึง ราคาที่ใช้ในการซื้อสินทรัพย์ ซึ่งเป็นรายการที่เป็นไปตามประเพณีปกติทางธุรกิจ ของผู้มีส่วนร่วมในตลาด ณ วันที่วัดมูลค่า

Exit Price หมายถึง ราคาที่ได้รับจากการขายสินทรัพย์ ซึ่งเป็นรายการที่เป็นไปตามประเพณีปกติทางธุรกิจ ของผู้มีส่วนร่วมในตลาด ณ วันที่วัดมูลค่า

ทั้งนี้ใน SFAS 157 ได้มีการใช้ Exit Price ในการกำหนดคำนิยามของมูลค่ายุติธรรมของรายการสินทรัพย์

รายการที่เป็นหนี้สิน

Entry Price หมายถึง ราคาที่ทำให้เกิดหนี้สินหรือภาระผูกพัน ซึ่งเป็นรายการที่เป็นไปตามประเพณีปกติทางธุรกิจ ของผู้มีส่วนร่วมในตลาด ณ วันที่วัดมูลค่า

Exit Price ได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

Transfer Price หมายถึง ราคาที่จ่ายเพื่อโอนหนี้สิน (หนี้สินยังไม่หมดสิ้นแต่เป็นการเปลี่ยนมือผู้ถือหนี้สินนั้น เช่น การโอนภาระหนี้สินให้ผู้อื่น) ซึ่งเป็นรายการที่เป็นไปตามประเพณีปกติทางธุรกิจ ของผู้มีส่วนร่วมในตลาด ณ วันที่วัดมูลค่า

Settlement Price หมายถึง ราคาที่จ่ายชำระหนี้สิน ซึ่งเป็นไปตามประเพณีปกติทางธุรกิจ ณ วันที่วัดมูลค่า
 ทั้งนี้ SFAS 157 ได้ใช้ Exit Price ที่เป็น Transfer Price ในการกำหนดค่านิยามของมูลค่ายุติธรรมของรายการที่เป็นหนี้สิน

KPMG (2006) ได้สื่อความในบทความ IFRS Briefing Sheet หัวข้อ Discussion Paper Fair Value Measurements โดยได้วิเคราะห์ถึง Fair Value Measurements Project ของ IASB ที่ได้จัดทำและเปิดรับข้อเสนอความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน 2549 สามารถสรุปประเด็นในการวิเคราะห์ได้ว่า โครงการ Fair Value Measurements เป็นส่วนหนึ่งของ Convergence Program ระหว่าง IASB กับ FASB โดยวัตถุประสงค์ของโครงการนี้คือเพื่อกำหนดค่านิยามและพัฒนาแนวทางในการวัดมูลค่าของมูลค่ายุติธรรม ซึ่งไม่ใช่เป็นการหาวิธีการใหม่แต่เป็นการพัฒนาจากแนวทางเดิม โดยได้นำเอา SFAS 157 Fair Value Measurements เป็นแบบในการพัฒนา IASB ได้วางแผนที่จะทบทวนมาตรฐานการบัญชีที่ใช้อยู่ในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการใช้มูลค่ายุติธรรมแล้วรวบรวมเพื่อจัดทำข้อกำหนดต่างๆ ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งมีกำหนดเวลาที่จะนำร่างมาตรฐานออกรับฟังความคิดเห็นในต้นปี 2551 ทั้งนี้ KPMG ได้สรุปเนื้อหาของส่วนของมาตรฐาน SFAS 157 Fair Value Measurements ไว้ว่า ค่านิยามของมูลค่ายุติธรรมที่กำหนดคือ มูลค่าที่ได้รับจากการขายสินทรัพย์หรือจ่ายเพื่อโอนชำระในส่วนของหนี้สิน โดยเป็นไปตามกระบวนการตามประเพณีปกติของตลาด ณ วันที่มีการแลกเปลี่ยน แนวคิดในเรื่องมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์หรือหนี้สินจะใช้มูลค่าของราคาจากการโอนออก (Exit Price) มากกว่ามูลค่าที่ได้รับมา (Entry Price) สำหรับการเปิดรับฟังความคิดเห็นในโครงการนี้ IASB ต้องการรับฟังความเห็นจากสาธารณะที่มีต่อ SFAS 157 ในประเด็นสำคัญคือ

- 1) การจัดลำดับชั้นในกระบวนการที่จะนำวิธีการต่างๆ มาใช้ในการวัดมูลค่ายุติธรรม (Fair Value Hierarchy)
- 2) การกำหนดค่านิยามของมูลค่ายุติธรรม (Definition of Fair Value)
- 3) การกำหนดมูลค่าของสินทรัพย์และหนี้สิน (Valuation of Assets and Liabilities)
- 4) การบันทึกมูลค่าในวันแรกที่ได้สินทรัพย์หรือหนี้สินและการรับรู้กำไร (ขาดทุน) ในวันแรก (Recognition of “Day one” Gains and Losses)

PriceWaterhouseCooper (2006) ได้สื่อความในบทความเรื่อง Fair value measurements: Make your views count ต่อสาขาต่างๆ ทั่วโลกสรุปบทความได้ว่า IASB ได้เปิดรับการแสดงความ

คิดเห็น ในการกำหนดแนวทางการใช้มูลค่ายุติธรรมที่เป็นแนวทางเดียวกันและมีความน่าเชื่อถือในมูลค่ายุติธรรม โดยเป็นการนำเอามาตรฐานการบัญชี SFAS 157 เป็นตัวแบบแล้วเปิดรับฟังความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ที่กำหนดใน SFAS 157 ที่ทาง IASB เห็นว่ายังมีข้อโต้แย้งในทางปฏิบัติ จึงมีคำถามเพื่อรับฟังจากผู้เกี่ยวข้องในสาขาอาชีพต่างๆ สำหรับ Fair Value Measurements Project ที่ IASB จัดทำขึ้นนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่ออภิปรายถึงวิธีการในการกำหนดมูลค่ายุติธรรมเพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันง่ายต่อการใช้ และมีความชัดเจนในทางปฏิบัติมากขึ้น มากกว่าที่จะหาวิธีการใหม่หรือเปลี่ยนแปลงจากที่มีอยู่เดิม เนื่องจากในปัจจุบันมีแนวคิดในการกำหนดมูลค่ายุติธรรมอยู่หลายวิธี หนึ่งในนั้นคือแนวคิดของการกำหนดมูลค่ายุติธรรมจากราคาโอนออก (Exit Price) มากกว่า มูลค่าที่ได้รับมา (Entry Price) ที่จะกำหนดโดยผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ในรายการบัญชีนั้น ซึ่ง อาจมีผลกระทบต่อรายการทางบัญชีบางรายการ ที่ปัจจุบันบันทึกด้วยราคาที่เปลี่ยนแปลงของสินทรัพย์หรือหนี้สินที่มาทดแทน หรือรายการของตราสารทางการเงินที่มีไว้เพื่อแสวงหากำไรจากราคาที่นำเข้ากับราคาที่กำหนดขายออกไป นอกจากนี้ยังมีวิธีการที่จะกำหนดมูลค่ายุติธรรมของตราสารจากราคาตลาดหรือราคาจากการซื้อขายครั้งล่าสุด ซึ่งเป็นการให้ทางเลือกในการเลือกใช้วิธีการกำหนดมูลค่ายุติธรรมทำให้ในบางครั้งมีการบันทึกมูลค่าตราสารให้สูงขึ้นด้วยการเลือกใช้วิธีการตีราคาที่ทำให้สินทรัพย์มีมูลค่าที่สูงซึ่งไม่สะท้อนราคาที่แท้จริง เหมือนที่ปัจจุบัน IAS 39 ได้กำหนดให้ใช้ราคาเสนอซื้อในปัจจุบัน มากกว่าการให้โอกาสในการเลือกใช้วิธีการตีราคาตามความต้องการของผู้ถือตราสาร ในการเปิดรับฟังความคิดเห็นของ Fair Value Project ของ IASB ในครั้งนี้เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการออกมาตรฐานการบัญชีที่เหมาะสมในการกำหนดมูลค่ายุติธรรม ซึ่งเป็นแนวทางที่ใกล้เคียงกับ IFRS 157 และจะทำให้รายงานทางการเงินในอนาคต มีช่องว่างในความแตกต่างเรื่องการกำหนดมูลค่ายุติธรรมของรายการทางบัญชี ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ที่แสดงภายใต้มาตรฐานการบัญชีของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันน้อยลง ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะได้มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นเพื่อเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติที่แท้จริงสำหรับมาตรฐานการบัญชีฉบับใหม่ที่จะจัดทำขึ้น

Kevin Ow Yong (2006) ได้ศึกษาเรื่อง Fair Value Accounting: SFAS 157 and IAS 39 สรุปความได้ว่า SFAS 157 ได้มีการพัฒนาวิธีปฏิบัติทางการบัญชีเกี่ยวกับมูลค่ายุติธรรมในเรื่องของคำนิยาม เทคนิควิธีการวัดมูลค่า และการเปิดเผยข้อมูล โดยในคำนิยามของมูลค่ายุติธรรมได้ระบุมูลค่าของสินทรัพย์มาจากราคาที่ได้รับจากการขาย และหนี้สินเป็นราคาจ่ายในการโอนหนี้สิน (Exit Price) มิใช่ราคาจากการซื้อสินทรัพย์ หรือ ราคาที่ทำให้เกิดหนี้สินหรือภาระผูกพันในการชำระหนี้สิน (Entry Price) นอกจากนี้ในเทคนิควิธีการวัดมูลค่ายุติธรรมยังได้ให้กรอบของแนวคิด

ที่นำมาใช้ในการวัดมูลค่ายุติธรรม ประกอบด้วย แนวคิดทางด้านราคาตลาด แนวคิดทางด้านมูลค่าของประโยชน์ที่จะได้รับในอนาคต และแนวคิดในด้านต้นทุนของการเปลี่ยนแปลง ซึ่งราคาในตลาดซื้อขายคล่องจะเป็นปัจจัยในการกำหนดวิธีการวัดมูลค่ายุติธรรม ในมาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ได้กำหนดลำดับขั้นในการวัดมูลค่ายุติธรรม 3 ลำดับขั้น และในขั้นที่ต้องใช้เทคนิควิธีในการวัดมูลค่ายุติธรรมก็กำหนดให้ใช้ข้อมูลที่เป็น Observable Inputs ในการการคำนวณให้มากที่สุดและพยายามหลีกเลี่ยงการใช้ข้อมูลที่เป็น Unobservable Inputs และรวมไปถึงการกำหนดการเปิดเผยข้อมูลที่ชัดเจน สำหรับ IAS 39 มีรายละเอียดในการวัดมูลค่ายุติธรรมที่แตกต่างจาก SFAS 157 เริ่มจากคำนิยามของมูลค่ายุติธรรม ที่ IAS 39 ให้คำนิยามที่แตกต่างกับ SFAS 157 ในรายละเอียดของคำศัพท์ที่นำมาใช้ คือ IAS 39 ให้คำนิยามของมูลค่ายุติธรรมคือ “จำนวนซึ่งสินทรัพย์สามารถแลกเปลี่ยนหรือหนี้สินสามารถชำระ ระหว่างผู้มีส่วนร่วมที่รอบรู้และเต็มใจในรายการที่เป็นอิสระต่อกัน” แม้ว่าจะใช้คำศัพท์ที่ต่างกันแต่ก็อยู่ในแนวคิดเดียวกันคือมูลค่ายุติธรรมกำหนดให้ใช้ราคาโอนออก (Exit Price) และมีความเหมือนกันในเรื่องของความเป็นอิสระของรายการที่ทำการวัดซึ่งไม่เป็นราคาที่เกิดจากการบังคับขาย และการอ้างอิงราคาจากตลาดซื้อขายคล่อง แต่มีความแตกต่างในการกำหนดมูลค่ายุติธรรมของหนี้สินโดย SFAS 157 กำหนดมูลค่ายุติธรรมของหนี้สินว่า Will be Paid to Transfer ซึ่งเป็นการจ่ายชำระหนี้สินเพื่อการโอนความรับผิดชอบในการชำระหนี้ไปให้กับผู้อื่น แต่ใน IAS 39 กำหนดว่า The Amount for Which it can be Settled ซึ่งเป็นการจ่ายชำระในมูลค่าของหนี้สินนั้นให้หมดไป นอกจากนี้ยังได้มีความแตกต่างในเรื่องของการกำหนดลักษณะของข้อมูลที่ใช้ในการอ้างอิงเพื่อการกำหนดมูลค่ายุติธรรมคือ IAS 39 ไม่ได้มีการกำหนดลักษณะของข้อมูลที่นำมาใช้ในการวัดมูลค่ายุติธรรมที่ชัดเจน ในขณะที่ SFAS 157 ได้กำหนดลักษณะของข้อมูลที่นำมาใช้วัดมูลค่ายุติธรรมโดยแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ ข้อมูลที่สังเกตได้ (Observable Inputs) และข้อมูลที่ไม่สามารถสังเกตได้ (Unobservable inputs)

ธุรกิจ คำวงศ์ปิ่น (2553) ได้อธิบายเรื่อง การวัดมูลค่ายุติธรรม ไว้ว่า การใช้มูลค่ายุติธรรมในการวัดมูลค่ารายการทางบัญชีมีความเหมาะสมในการนำมาใช้ปฏิบัติสำหรับการวัดมูลค่าของรายการที่เป็นรายการภายหลังการรับรู้ครั้งแรก เนื่องจากในการรับรู้รายการในครั้งแรกจะใช้ราคาทุนเดิมที่เป็นต้นทุนในการได้มาของรายการทางบัญชี แล้วจึงใช้มูลค่ายุติธรรมในการวัดมูลค่าของรายการ เพราะเมื่อระยะเวลาเปลี่ยนไป ราคาทุนเดิมของรายการย่อมไม่สะท้อนมูลค่าที่แท้จริงของรายการนั้น ทั้งนี้ IASB ได้กำหนดคำนิยามของมูลค่ายุติธรรมตามร่างมาตรฐานการบัญชี เรื่อง การวัดมูลค่ายุติธรรม (Exposure Draft: Fair Value Measurement) ว่า “ราคาที่จะได้รับจากการขายสินทรัพย์หรือราคาที่จะจ่ายเพื่อโอนหนี้สิน ในสภาวะที่เป็นรายการธุรกิจที่มีแบบแผนระหว่างผู้มี

ส่วนร่วมในตลาด ณ วันที่วัดมูลค่า” โดยมูลค่ายุติธรรมจะกำหนดจาก “ราคาโอนออก” (Exit Price) และคำอธิบายเพิ่มเติมในคำนิยามของคำศัพท์ที่กำหนดไว้ในคำนิยามของมูลค่ายุติธรรม เช่น รายการที่มีแบบแผน ผู้มีส่วนร่วมในตลาด และตลาดที่ให้ประโยชน์มากที่สุด เป็นต้น เดิมในปี 2543 คณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีของประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดคำนิยามของมูลค่ายุติธรรมไว้ในแม่บทการบัญชี ฉบับที่ 7 ของประเทศสหรัฐอเมริกาไว้ว่า “จำนวนเงินที่สินทรัพย์สามารถซื้อหรือขายได้ในขณะนั้นหรือจำนวนเงินที่หนี้สินสามารถก่อให้เกิดหรือจ่ายคืนในขณะนั้นระหว่างทั้งสองฝ่ายซึ่งต่างมีความเต็มใจ ซึ่งไม่ใช่การบังคับขายหรือเพื่อเลิกกิจการ” ต่อมาในปี 2549 คณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีประเทศสหรัฐอเมริกาได้ออกมาตรฐานการบัญชี SFAS No.157 Fair Value Measurement และกำหนดคำนิยามไว้เหมือนกับร่างมาตรฐานการบัญชีของ IASB เพราะเป็นการประสานความร่วมมือกันของ IASB และ FASB ภายใต้โครงการ Convergence of National Accounting Standard with IFRS

ในการวัดมูลค่ายุติธรรมนั้น ราคาในตลาดที่มีการซื้อขายคล่อง เป็นราคาอ้างอิงและเป็นหลักฐานที่ดีที่สุดในการกำหนดมูลค่ายุติธรรม แต่หากไม่มีราคาตลาดซื้อขายคล่อง ก็จะมีประเด็นที่ต้องพิจารณาในการวัดมูลค่ายุติธรรมที่เหมาะสมเพื่อกำหนดมูลค่ายุติธรรม ซึ่งในประเด็นนี้ได้มีการพัฒนากรอบแนวคิดในการวัดมูลค่ายุติธรรมเมื่อไม่มีราคาในตลาดซื้อขายคล่องรองรับ โดยคณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดไว้ใน แม่บทการบัญชี ฉบับที่ 7 ของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับกรอบการใช้ข้อมูลกระแสเงินสดในการวัดมูลค่าสินทรัพย์และหนี้สินจำนวน 3 ประเด็นประกอบด้วย

1) การใช้วิธีกระแสเงินสดที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (Expected Cash Flow Approach) ซึ่งต้องนำความน่าจะเป็นที่จะเกิดกระแสเงินสดตามข้อสมมุติมาร่วมคำนวณ และก็ได้มีการกล่าวถึงกระแสเงินสดที่จะเกิดขึ้นตามสัญญา (Traditional Approach) เช่น รายการตราสารหนี้ในการกำหนดมูลค่ายุติธรรมซึ่งสามารถคำนวณได้โดยไม่ต้องใช้ความน่าจะเป็น

2) การใช้มูลค่าปัจจุบันเป็นตัวแทนของมูลค่ายุติธรรมในการรับรู้เมื่อเริ่มแรก และการวัดมูลค่าสินทรัพย์และหนี้สินให้เป็นมูลค่าปัจจุบันในเวลาต่อมา คือราคาในการกำหนดครั้งแรกจะเป็นต้นทุนในการได้มา และการวัดมูลค่าภายหลังจะใช้ข้อมูลที่ดีที่สุดที่สามารถหาได้ในสถานการณ์นั้น

3) การวัดมูลค่าของหนี้สินเพื่อสะท้อนฐานะทางเครดิตของกิจการหรือสะท้อนภาระผูกพันที่ต้องจ่ายในปัจจุบัน

นอกจากนี้ยังได้มีการออก SFAS No.157 Fair Value Measurements เพื่อเป็นการพัฒนาวิธีการวัดมูลค่ายุติธรรมโดยได้มีการรวมหลักเกณฑ์ของ แม่บทการบัญชีฉบับที่ 7 เข้าไว้ด้วย โดย

SFAS 157 มีเนื้อหาในการกำหนดลำดับชั้นของการวัดมูลค่ายุติธรรมและให้ความสำคัญกับข้อมูลที่ใช้ป้อนเพื่อการวัดมูลค่ายุติธรรม โดยมีข้อมูล 2 ชนิดคือ ข้อมูลที่สังเกตได้ (Observable Inputs) และ ข้อมูลที่ไม่สามารถสังเกตได้ (Unobservable Inputs) และกำหนดไว้ 3 ระดับ คือ

ลำดับชั้นที่ 1 ใช้ข้อมูลที่สังเกตได้โดยไม่มีการปรับปรุงการอ้างอิงราคา

ลำดับชั้นที่ 2 ใช้ข้อมูลที่เป็น Observable Inputs จากราคาอ้างอิงอื่นไม่ว่าทางตรงหรือ ทางอ้อมโดยอ้างอิงจาก

- 1) ราคาอ้างอิงของรายการที่คล้ายคลึงกัน
- 2) ราคาอ้างอิงของรายการที่คล้ายคลึงกันแต่ไม่ได้เป็นราคาจากตลาดซื้อขายคล่อง
- 3) ข้อมูลอื่นนอกเหนือจากราคาอ้างอิง
- 4) ข้อมูลซึ่งไม่สามารถสังเกตได้โดยตรงจากรายการนั้นแต่ได้รับข้อมูลจากตลาด

ที่จะมีผลกระทบ

ลำดับชั้นที่ 3 การใช้ข้อมูล Unobservable Inputs ป้อนเพื่อใช้สมมติฐานในการกำหนดราคาของรายการ

ปัจจุบันมาตรฐานการบัญชีไทยได้กำหนดคำนิยามของมูลค่ายุติธรรมไว้ว่า “จำนวนเงินที่ผู้ซื้อและผู้ขายตกลงแลกเปลี่ยนสินทรัพย์กัน ในขณะที่ทั้งสองฝ่ายมีความรอบรู้และเต็มใจในการแลกเปลี่ยน และสามารถต่อรองราคากันได้อย่างเป็นอิสระในลักษณะของผู้ที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกัน” ซึ่งไม่ได้กำหนดเรื่อง มูลค่าที่ได้รับมา (Entry price) หรือราคาไอนออก (Exit Price)

สำหรับ IAS 39 Financial Instrument: Recognition and Measurement ได้กำหนดลำดับชั้นในการวัดมูลค่าภายหลังการรับรู้รายการเป็น 3 ลำดับคือ

ลำดับที่ 1 หากมีตลาดซื้อขายคล่องรองรับ ให้อ้างอิงราคาในตลาดซื้อขายคล่อง

ลำดับที่ 2 หากไม่มีราคาในตลาดซื้อขายคล่อง ให้อ้างอิงข้อมูลราคาในตลาดซื้อขายคล่องของรายการที่คล้ายคลึงกันหรือใช้เทคนิควิธีในการคิดลดกระแสเงินสดของรายการนั้น

ลำดับที่ 3 หากไม่มีข้อมูลในลำดับที่ 1 และ 2 ให้วัดมูลค่ายุติธรรมด้วยราคาทุนหักค่าเพื่อการด้อยค่า

ในการวัดมูลค่ายุติธรรมในปัจจุบันจะเกิดความยุ่งยากในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีที่ไม่มีการซื้อขายคล่องรองรับ ซึ่งได้มีการพัฒนามาตรฐานการบัญชีเกี่ยวกับการวัดมูลค่ายุติธรรมในปัจจุบันและอนาคตต่อไป